

مجله دانشکده دامپزشکی، دانشگاه تهران، دوره (۴۱) شماره (۴ ، ۳) تهران (۱۳۶۶)

آشنائی با سیستم ارائه خدمات دامپزشکی در اتحاد جماهیر شوروی *

ترجمه و تلخیص : دکتر محمد علی راد ** *

در حال حاضر در روسیه شوروی تعداد ۵۱ انستیتو و دانشکده دامپزشکی و بالغ بر ۱۷۹ آموزشکده (کالج) دامپزشکی وجود دارد که دهها هزار نفر از نیروهای مورد نیاز خدمات دامپزشکی شوروی اعم از دکتر دامپزشک (متخصص و عمومی) و کمک دامپزشک یا تکنسین دامپزشکی (feldshers) را تربیت می کنند. بعد از انقلاب سوسیالیستی شوروی در طول ۶۰ سال گذشته تغییرات عمده ای در نظام خدمات دامپزشکی و مراکز کنترل بیماریهای واگیر دامی آن کشور اتفاق افتاده است. از زمانی که سیستم دامپزشکی شوروی در قالب سازمان دامپزشکی ایالتی سازماندهی و شروع به کار نموده است پیشرفت های شایان توجهی در ارائه خدمات دامپزشکی و بهداشتی آن کشور حاصل شده است. در چارچوب نظام استانی کردن دامپزشکی تحت نظارت سازمان کل دامپزشکی دولتی مراکز دامپزشکی منطقه ای، ناحیه ای، پایگاهها و کلینیک های دامپزشکی بمنظور ارائه خدمات پیشگیری، بهداشتی و درمانی دامها برای هر ناحیه ایجاد شده است که همراه با آن تیم های کنترل بیماریهای مشترک انسان و دام در مناطق نیز فعالیت دارند.

انستیتوهای دامپزشکی که دارای آزمایشگاههای مجهز برای تشخیص بیماریها می باشند در هر منطقه از اتحاد جماهیر شوروی به تشخیص بیماریهای دامی آن منطقه کمک می کنند و علاوه بر آن تعدادی آزمایشگاههای تخصصی و مراکز بهداشتی دام در مناطق حساس نقل و انتقال

* The Veterinary Service In The USSR

** گروه آموزشی علوم درمانگاهی، دانشکده دامپزشکی، دانشگاه تهران

تألیف: A.D. Tretyakov, Vice President of the World

Veterinary Association, WVA Informative Bulletin

(editorial) Vol. 4, No.1, January 1987.

دامها وجود دارد که به کمک شبکه ترابری کشور و تیم های بهداشت دام و مبارزه با بیماریهای عفونی و پست های دامپزشکی و پیشگامان کنترل بیماریهای دامی انجام وظیفه می نمایند . این سیستم ، خدمات دامپزشکی را در اختیار کلیه دامپرووری های دولتی و فارمهای اشتراکی و انفرادی حیوانات اهلی قرار می دهند . تعداد زیادی از دامپزشکان و جراحان دام که در فارمهای دولتی و فارمهای اشتراکی فعالیت دارند در تماس و ارتباط با انستیتوها و دانشکده های دامپزشکی دولتی همکاری نزدیک دارند . برای مثال در یک منطقه روستایی و دورافتاده از مرکز یک ایستگاه دامپزشکی منطقه ای و یک کلینیک وجود دارد و تیم های مبارزه با بیماریهای مشترک انسان و دام و گروه ضد عفونی کنندگان همراه با دو تا سه کلینیک سیار دامپزشکی ، یک آزمایشگاه کوچک منطقه ای و یک آزمایشگاه تشخیص های تخصصی بیماریهای دامی که دارای کارکنان متخصص در امر تشخیص بیماریها و بهداشت دام در منطقه نیز می باشند در یک مجموعه کامل بطور هماهنگ و تحت پوشش رئیس ایستگاه دامپزشکی آن منطقه مشارکت و فعالیت دارند . سازمانهای دامپزشکی ایالتی و انستیتوهای تحقیقاتی دامپزشکی باشکته های منطقه ای تحت پوشش خود در واقع جزئی از تشکیلات کمیته کل کشاورزی صنعتی اتحاد جماهیر شوروی هستند و رئیس کل سازمانهای دامپزشکی کشور که عضو اصلی کمیته کشاورزی صنعتی اتحاد جماهیر شوروی می باشد در عین حال بازرس کل دامپزشکی نیز می باشد . کلیه مراکز خدمات دامپزشکی ایالتی ، منطقه ای و ناحیه ای که تحت پوشش بازرس کل دامپزشکی کشور هستند تابع تصمیمات کمیته اصلی کشاورزی - صنعتی اتحاد جماهیر شوروی می باشند که با هماهنگی کمیته های کشاورزی صنعتی ایالتی در چارچوب قوانین دامپزشکی شوروی برای کنترل و مبارزه با بیماریهای دامی و از طریق اجرای طرحهای تحقیقاتی علمی پیرامون حل معضلات دامپزشکی کشور با همکاری انستیتوهای تحقیقاتی فعالیت های ایشان نظارت و هدایت می شود .

فراهم نمودن امکانات بازآموزی پرسنل دامپزشکی و بهبود کیفیت مهارتهای حرفه ای آنان ، فراهم نمودن امکانات و در اختیار قرار دادن تجهیزات و لوازم دامپزشکی ، واکسن و دارو و تأیید داروها و مکمل های جدید و طراحی ساختمانهای بهداشتی دامپرووریهای صنعتی ، کشتارگاهها و کارخانجات تهیه فرآورده های دامی و فعالیت در جهت هماهنگی ها و مشارکت های بین المللی از جمله وظائف کمیته کل و کمیته های ایالتی کشاورزی - صنعتی اتحاد جماهیر شوروی می باشد . مشابه همین وظائف و اختیارات برای بازرس کل دامپزشکی شوروی که در عین حال عضو اصلی کمیته کشاورزی - صنعتی نیز می باشد پیش بینی شده است و تشکیلات دامپزشکی با همین مشابهت در سطح استان ، شهرستان ، بخش و روستا انجام وظیفه می نماید .

سازمان کل دامپزشکی کمیته کشاورزی - صنعتی اتحاد جماهیر شوروی علاوه بر فعالیت های دامپزشکی وظیفه تهیه و تدوین آئین نامه ها و دستورالعمل ها و بخشنامه های اجرایی دامپزشکی را نیز بعهده دارد که بصورت دستورات لازم الاجراء از سازمان کل دامپزشکی کشور به کلیه سازمانهای دامپزشکی استان، شهرستان و بخش های تابعه و فارمهای دولتی و اشتراکی و دامداریهای انفرادی و انستیتوهای دامپزشکی ابلاغ می گردد. اجرای این مقررات برای کلیه وزراء و سازمانهای ذیربط نیز اجباری است. سازمان کل دامپزشکی کشور موظف است بر طبق قوانین دامپزشکی اتحاد جماهیر سوسیالیستی شوروی عمل نماید.

در شوروی جدا از سازمانها و انستیتوهای دولتی دامپزشکی، خدمات دامپزشکی به مجتمع های دامداری و مرغداری صنعتی و مراکز اصلاح نژاد دامها که بصورت اشتراکی فعالیت دارند بطور جداگانه ولی تحت پوشش قوانین و مقررات دامپزشکی شوروی عرضه می شود. اینگونه خدمات از طریق پیمانکاری و انعقاد قرارداد بین اتحادیه های دامپزشکی و تعاونی های کشاورزی، دامداری، کارخانجات بسته بندی گوشت و سایر کارخانجاتی که با تهیه و عرضه فرآورده های دامی کارخانجاتی که مواد خام با منشاء دامی مصرف می کنند سروکار دارند، ارائه می شود. اتحادیه های دامپزشکی که اعضاء آنها از چند نفر دکنتر دامپزشک، تعدادی کمک دامپزشک و چند نفر بازرس بهداشتی تشکیل شده است تحت نظارت عمومی انستیتوها و سازمانهای دامپزشکی دولتی کار می کنند. تعداد دامپزشکان هر اتحادیه بستگی به تعداد حیوانات تحت پوشش آن می باشد. خدمات دامپزشکی در هر اتحادیه با مسئولیت و سرپرستی یک نفر دکنتر دامپزشک مجرب و با سابقه هدایت می شود و در پاره ای مسائل از نظر قوانین دامپزشکی در مقابل رئیس سازمان دامپزشکی منطقه ای دولتی مسئول و پاسخگو می باشد و فعالیت خدماتی افراد در موارد ضروری مورد بررسی و بازرسی وی قرار می گیرد. رئیس سازمان دامپزشکی منطقه ای موظف است که مقررات و دستورالعمل های اجرایی دامپزشکی را در اتحادیه های دامپزشکان تحت مراقبت داشته باشد و در صورت بروز تخلفات حرفه ای در بهداشت و درمان دامها حق دخالت و اظهار نظر دارد و می تواند از حذف یا نقل و انتقال دامها بر طبق موازین قانونی جلوگیری بعمل آورد و حتی در صورت مشاهده استعمال خوراک و آب نامطلوب و غیر بهداشتی در تغذیه دامها می تواند اتحادیه دامپزشکان اشتراکی را تحت بازجوئی قرار دهد و در صورت بروز تخلف از ادامه کار آنان ممانعت بعمل آورد. زیرا اوست که در نهایت از نظر اعمال مقررات واکسیناسیون و پیشگیری و درمان دامها در مقابل مقامات بالاتر ایالتی و مرکزی و رئیس کل سازمان دامپزشکی شوروی بایستی پاسخگوی مسائل و مشکلات باشد.

هدایت و اداره یک فارم دولتی، مجتمع دامپروری و یا فارمهای اشتراکی از نظر تأمین وسایل مورد نیاز برای تداوم خدمات دامپزشکی، خرید وسائل و تجهیزات دامپزشکی، داروها و مواد ضد عفونی کننده، بعهده رئیس سازمان دامپزشکی ایالتی و یا منطقه ایست. واکسن ها و مواد بیولوژیک مورد نیاز خدمات دامپزشکی برای کلیه بخش ها از طریق بودجه دولتی تأمین می شود.

اهداف اساسی سازمانهای دامپزشکی ایالتی از نظر تشکیلاتی شامل اجرای مقررات و معیارهای دقیق دامپزشکی، نظارت بر کار دامپزشکان دولتی و اشتراکی و انفرادی می باشد که در چارچوب قوانین دامپزشکی اتحاد جماهیر شوروی عمدتاً عبارتند از:

- ۱- پیشگیری و ریشه کنی بیماریهای عفونی و غیر عفونی طیور، حیواناتی که دارای پوست گرانقیمت هستند، حیوانات باغ وحش، ماهی و زنبور عسل در کلیه مجتمع های دامداری دولتی، اشتراکی و همچنین انستیتوها و سازمانهای دامپزشکی دولتی و بخش های پیمانکاری.
- ۲- تهیه و تدوین و اعمال مقررات و معیارهای دامپزشکی در جهت توسعه دامپروری و افزایش تولیدات دامی (گاو و طیور) در خصوص تعهدات سازمان کل دامپزشکی شوروی که به آن اشاره شد.
- ۳- تولید و بعمل آوردن مواد خام با منشاء دامی بصورت کالاهای با کیفیت مرغوب بر طبق استانداردهای دامپزشکی.

۴- حفاظت جمعیت های دامی از بیماریهای عمومی و مشترک انسان و دام.

۵- حفاظت سرزمین اتحاد جماهیر شوروی از بیماریهای عفونی و غیر عفونی دامها که ممکن است از طریق کشورهای خارج وارد شوروی شوند.

قوانین دامپزشکی اتحاد شوروی در حوزه مقننه مسئولیت های مدیران و مجریان دامپزشکی کشور را برای اعمال مقررات در تشکیلات دولتی و اتحادیه های دامپزشکان بمنظور پیشگیری و کنترل بیماریهای واگیردار دام و طیور تعیین می کند و بویژه قوانین مهم دامپزشکی را در زمینه مقررات قرنطینه تصریح می کند. مفاد کلیه مواد این قوانین از طرف عموم دامداران و سایر شهروندان لازم الاجراء است و در صورت تخلف افراد متخلف تحت تعقیب قانونی قرار می گیرند که میزان جریمه و مجازات هر مورد خاص در قانون به صراحت مشخص شده است. بر اساس مقررات فوق الاشاره ارائه خدمات دامپزشکی (درمان، واکسیناسیون و مراقبت های بهداشتی) در کشور اتحاد شوروی رایگان است و این قانون یکی از مهمترین اصول فعالیت های بخش خدماتی دامپزشکی در کشور شوروی است.

مبارزه با بیماریهای واگیر دامی در اتحاد جماهیر شوروی بر پایه تعیین تکلیف هر مرحله

از برنامه‌ریزی تمرکز قوا روی وظائف اصلی و اصول علمی و تجربی دامپزشکی استوار است . اساس این کار روی پیشگیری در معیار وسیع برنامه‌ریزی می‌شود . از نظر مبارزه با عوامل بیماری‌های واگیردار در مرزها نهایت دقت و سخت‌گیری بعمل می‌آید و کوشش می‌شود با روشهای مختلف مقاومت طبیعی حیوانات در مقابل عوامل بیماری‌زای عفونی افزایش یابد . به کمک واکسیناسیون منظم و تقویم‌دار بطور مداوم سعی می‌شود سطح ایمنیت و مصونیت نسبت به بیماری‌های عفونی در جمعیت‌های گاو و طیور در حد بالایی باقی بماند . مؤثرترین واکسن‌ها و مواد بیولوژیکی در جهت رسیدن به سطح استاندارد و مطلوب ایمنیت بکار می‌رود تا بدینوسیله سد ایمنی نسبت به کلیه بیماری‌های خطرناک واگیردار در حیوانات بوجود آید . مقررات بهداشتی دامپزشکی از قبیل رعایت ضد عفونی‌فارمها و سم‌پاشی برعلیه انگلهای خارجی بطور منظم و حساب شده اعمال می‌شود . بر طبق قوانین و مقررات دامپزشکی در شوروی دستور اکید داده شده است که هیچ حیوانی برای مصرف مردم کشتار نمی‌شود مگر آنکه از نظر بهداشتی توسط یک نفر دامپزشک واجد صلاحیت و صاحب پروانه کار لاشه و اندامهای داخلی حیوان تحت نظارت و بازرسی دقیق بهداشتی قرار گیرد و برای هر مقدار آن که قابل مصرف باشد اجازه مصرف توسط دامپزشک صادر گردد .

کارخانجات بسته‌بندی گوشت دارای بخش‌های خاص کنترل بهداشتی گوشت می‌باشند که توسط دامپزشکان قانونی همانند سایر متخصصین مورد نیاز بطور منظم تحت بازرسی قرار می‌گیرند . در فارمها نیز کشتار و ذبح حیوانات تحت نظارت و سرپرستی دامپزشکان متخصص این فارمها انجام می‌گیرد . آزمایشگاههای دامپزشکی دارای امکانات تشخیصی هستند که بوسیله آنها حضور یا عدم حضور بیماری را در حیوانات تعیین می‌کنند . این آزمایشگاهها دارای روشها و ابزار خاص تحقیقاتی از قبیل امکانات میکروسکوپی ، میکروبیشناسی ، ویروس‌شناسی ، بیوشیمیایی و سم‌شناسی و غیره می‌باشند ، تمام آزمایشگاههای دامپزشکی در هر ناحیه تحت نظارت رسمی سازمان دامپزشکی در هر کدام از جمهوری‌های شوروی انجام وظیفه می‌نمایند .

نقطه مهم فعالیت خدمات دامپزشکی کنترل بیماری‌های غیرواگیر در حیوانات است . این فعالیت توسط متخصصین دامپزشکی در فارمها و انستیتوهای دامپزشکی منطقه‌ای و ناحیه‌ای و شهرها هدایت می‌شود . متخصصین دامپزشکی بایستی با توجه به استانداردهای بهداشت عمومی دامپزشکی و مقررات مدیریت بهداشتی دامپروری‌ها در خصوص تغذیه و کیفیت خوراک دامها ، نظارت بهداشتی مراتع و آبشخورها مورد توجه و ارزشیابی قرار گیرد .

نظارت بر اجرای سیستم توزیع داروی رایگان و همراه و همزمان با آن انجام آزمایشات بیوشیمیایی خون دامها بمنظور تعیین اختلالات متابولیکی در گاوها از جمله وظائف این دامپزشکان متخصص است. توجه خاص به آزمایشات تشخیصی آبستنی و بیماریهای تولید مثل گاوها بطور رایگان مبذول می شود و سازماندهی صحیح و بهداشتی نظارت بر زایش گاوها بمنظور جلوگیری از بیماریهای گوساله ها بویژه در روزهای اول زندگی گوساله ها نیز از جمله وظائف متخصصین دامپزشکی دولتی است.

برای درمان حیوانات دامپزشکان متخصصی وجود دارد که در فارماها و یادمانگاهها و در بیمارستانهای واقع در ایستگاههای دامپزشکی مسئولیت اجرائی دارند البته تأمین بودجه درمانی دامهای بزرگ چه در محل فارم و چه در بیمارستانهای دامپزشکی بعهده خود فارما می باشد.

سازمانهای ویژه دامپزشکی وابسته به کمیته کشاورزی - صنعتی اتحاد جماهیر شوروی توسط شاخه های وابسته و با استفاده از امکانات و تجهیزات مورد نیاز و همچنین داروخانه های عمومی دامپزشکی امکان ارائه خدمات دامپزشکی را فراهم می نمایند. ابزار، وسائل و تجهیزات، دارو، مواد ضد عفونی کننده و مواد بیولوژیک و سایر تدارکات مورد نیاز خدمات دامپزشکی بر اساس درخواست فارماها و انستیتوهای دامپزشکی توسط همین سازمانها تهیه و توزیع می شود. واکسن ها، سرمها، وسائل تشخیصی و سایر مواد بیولوژیکی مورد نیاز دامپروری و دامپزشکی توسط کارخانجات و مراکز تولید مواد بیولوژیکی وابسته به کمیته کشاورزی - صنعتی اتحاد جماهیر شوروی ساخته می شود و با نظارت کمیته مرکزی توزیع می گردد.

مرحله نوینی در توسعه فعالیت های دامپزشکی در کشور روسیه شوروی ایجاد شده است که همراه با پیشرفتهای علمی دامپزشکی هماهنگی دارد. اهمیت نقش دامپزشکی در اعتلای سطح اقتصاد ملی از طریق بهبود کیفیت فرآورده های دامی و مواد خام با منشاء حیوانی بر مسئولین و آحاد مردم روشن شده است بویژه نقش این حرفه در اعتلای بهداشت محیط و حفظ محیط زندگی از آلودگی با فضولات و مواد دفعی حیوانات در یک سیستم بهداشتی دامداریهای مدرن توجه خاصی را به حرفه دامپزشکی معطوف کرده است. در حال حاضر در شوروی توجهات اساسی روی مسائل زیر متمرکز شده است؛

۱ - بهبود خدمات سازمان یافته دامپزشکی در فارماهای اختصاصی بزرگ و مجتمع های دامپروری.

۲ - توسعه تربیت نیروهای متخصص دامپزشکی در دوره های تخصصی.

۳ - تقویت پیشرفتهای علمی و فنی در علوم دامپزشکی از طریق افزایش طرحهای تحقیقاتی مؤثر در زمینه حفاظت و مصون ساختن دامها علیه بیماریهای دامی .

۴ - معرفی سیستم های اورژانس برای آمادگی مقابله با بیماریهای ناشی از عوامل انگلی و عفونی و همچنین رعایت مقررات حفاظت و پیشگیری از بیماریها و تقویت وسائل پیشگیری و مبارزه با عوامل بیماریزای دامی .

تغییراتی که در رابطه با توسعه دامپروری های اشتراکی و اتحادیه های دامپزشکی در نظام اجتماعی شوروی رخ داده موجب شده است که اجرای خدمات دامپزشکی بیشتر جنبه تخصصی پیدا کرده و با توجه به مسائل جدیدی که در ارتباط با بیماریهای حیوانات اهلی، طیور، ماهی، زنبور عسل و حیوانات زینتی با پوست گرانقیمت بروز کرده است تقاضای ارائه خدمات تخصصی دامپزشکی را در زمینه پیشگیری و کنترل بیماریهای دامی بیش از پیش افزایش داده است . در همین ارتباط بعد جدیدی از نقش دامپزشکی در حفظ محیط زیست ایجاد شده است . بنابراین علم و حرفه دامپزشکی در شوروی مواجه با مسائل جدیدی است که بایستی توجه خود را در جهت گسترش وسائل و روشهای بهتر برای عمومیت دادن معیارهای پیشگیری از بیماریهای دامی معطوف سازد و نقش خود را در عمل و تجربه به گونه ای ایفا نماید که بتواند همگام با پیشرفت و گسترش نظام دامداری در شوروی هماهنگی و موازنه لازم را ایجاد نماید .

رعوس کلی و اهداف بیشتری که در این راستا در اتحاد جماهیر شوروی مورد نظر است عبارتند از:

- ۱ - کنترل و حفظ سطح مقاومت طبیعی در دامهای سالم .
- ۲ - یافتن وسائل و راههای مؤثر برای جلوگیری از آلودگی محیط زیست .
- ۳ - تجسس فرآیند طبیعی همه گیری ها و یافتن ویژگی های مکانیسم و سیر انتقال عوامل بیماریهای عفونی در دامهای بزرگ موجود در فارمها .
- ۴ - گسترش روشهای آنالیز در خصوص شرایط و نحوه بروز همه گیری ها و پیش بینی و پیشگویی بروز اپیدمی های دامی بر اساس بازیابی اطلاعات آماری و کامپیوتری .
- ۵ - معرفی سیستم های مدیریت خودکار و یافتن راههای مکانیزه کردن خدمات دامپزشکی با توجه به نیاز روزافزون نیروهای کاری در قلمرو علوم دامپزشکی .
- ۶ - بهبود تکنیک های واکسیناسیون در دامها .